

Szerkesztői iroda:
Piazzsor, Kapeller-ház
hová
a lap szellemi részét illető közle-
mények küldendők.

Kiadó hivatal:
POLLÁK MÓR KÖNYVNYOMDAJA.
hová a hirdetések s előfizetések
bérmentesen küldendők.

Kéziratok nem adatnak vissza.

KÖZÉRDEK.

Vegyes tartalmu heti lap.

Megjelen minden vasár-
napon egy nagy íven.

ELŐFIZETÉSI FELTÉTELEK
Helyben házhoz hordva, vagy
vidékre postán küldve:
Égész évre . . . . . 4 frt.
Fél . . . . . 2 " "
Negyed . . . . . 1 " "

HIRDETME NYEK DÍJA:
3 hasábos petit sorért, vagy ennek
helyéért 5 kr. Bélyegdíj külön 30 kr.
Nyiltér sora 15 kr.

Előfizetési felhívás.

Az október—decemberi évnegyed beálltával
új előfizetést nyitunk a

„KÖZÉRDEK“-re.

Nem tartjuk szükségesnek ismételn az en ve-
zérelveket, melyeket lapunk szerkesztésében és
kiadásában követni igyekeztünk. Hogy az irány,
mely felé törekszünk, nem helytelen, arra nézve
elég bizonyító erővel bír az a szíves pártolás,
melyben t. olvasóink által részesültünk. S éppen
e pártolásban bizva arra fogunk törekedni ezután
is, hogy megtartsuk, illetve tovább fejleszük la-
punkat abban az irányban, melyet t. olvasóink már
rövid háromnegyed évi pályafutásunk alatt meg-
ismertek.

Nem ígértünk nagyokat föléptünk sem,
de igyekeztünk megfelelni minden irányban egy
vidéki lap hivatásának. Célunk volt összekötni
a hasznost, a szakszerűt az érdekessel, a mulat-
tatóval, lehetőleg hatni a közigazgatás, társada-
lom, közgazdaság, szépirodalom, tanügy stb. kö-
rébe eső viszonyaink fejlesztésére.

Munkatársaink folytonos szaporodása lehetővé
teszi jövőre is, hogy célunkat a követelődő igé-
nyeknek is lehetőleg megfelelően vihessük keresztül.

Kérve a közönség eddig tapasztalt szíves tá-
mogatását, — előfizetést nyitunk a „Közér-
dek október—decemberi évnegyedére.

Az előfizetési pénzek legezlszerűbben posta-
utalvánnyal a „Közérdek“ kiadóhivatalához Nagy-
Enyeden czim alatt küldendők. Az előfizetési dí-
jak maradnak továbbra is a régiek, u. m:

Egész évre . . . . . 4 frt.
Fél évre . . . . . 2 frt.
Negyed évre . . . . . 1 frt.

Pollák Mór,
a „Közérdek“ kiadótulajdonosa.

Dr. Boros Gábor,
a „Közérdek“ felelős szerkesztője.

TÁRCZA.

Bethlen Gábor és a zsidók.

Írta: SZILÁGYI SÁNDOR.

Az 1619—21-iki hadjárak sok költségbe került Beth-
len Gábornak, de sokba, sőt még többbe került ellenfelé-
nek, kivül küzdött, Ferdinándnak is, mert ő egyuttal nem-
csak Bethlen, hanem a csehok s a protestáns hatalmak
uniója ellen is tartott fenn seregeket. Ha az ilyen rend-
kívüli kiadásokra az állam rendes bevétele nem nyújtott
fedezetet, a hiányt akkor is adósság útján pótolták. Csak
az eljárás volt más, mint ma: a név ugyanaz. Ferdinánd-
nak könnyebb dolga volt, mint Bethlennek: az ő háta mö-
gött állt a pápa, Spanyolország; a katolikus világ nagy
része, s ezek adóztak is a közös érdekért; de Bethlennek
még a portai adót is fedezni kellett a háboru költségein
felül. Az igaz, hogy Ferdinánd ellenségei szövetségével
még papiron ígérték eleget, de ígértöket vajmi csekély
mértékben váltották be. Ugy, hogy a teher nagy része
mégis az ő vállaira nehezedett.

Ezt a pénzügyi nehézséget történetírásunk eddig-
elő nem vette figyelembe. A krónikák egykoru levelek
beszélnek ugyan pénzügyi kalamitákról, de hogy az a
Bethlen három békekötésének egyik rugója volt, azt nem
ők, hanem a tények mondják.

S maga a száraz tény egész valóságában előttünk áll
törvényekben, rendeletekben, nyilt parancsokban és követ-
kezményekben.

Ha az ember nagy munkát nagy fáradsággal árán
végrehajt, némi megnyugvással szokott vissza tekinteni.
A nikolsburgi békéhez nagy küzdelmek és fáradsággal
árán jutott el Bethlen, de sohasem tekintett reá megnyug-
vással vissza; nem felelte a szegyeteljes napot, melyen
a koronát vissza kellett adnia, s nem felelhette, hogy
eredménytelenül, vagy félig elért eredménnyel dugta
kardját hüvelyébe. Aztán a mit otthon talált — az sem
volt vizsgálat. Nem is említve, hogy nejét éppen vissza-
térése első napjaiban temette el — otthon pénzügyi za-
var és kalamitás várt reá, mely sürgös orvoslato kívánt.

S ez a pénzügyi zavar a háborunak volt követke-
zménye.

Alsó-Fehérmegye közgyűlése.

— Október 10. —

Az őszi rendes közgyűlést, melyre a tagok feltünő
csekély számmal jelentek meg, elnöklő főispán ő méltó-
sága nyitotta meg, beszédében fájdalommal emlékeztetvén
meg Szende Béla honvédelmi miniszter elhunytáról s
kiemelve azon kiténtetést is, melyben Br. Kemény Gá-
bor ő nmltga, megyénk szülötte, a val. belső titkos taná-
csosi méltósággal való felruházás által részesült. A meg-
nyitó beszédnek jegyzőkönyvbe vétele elhatározott.

Főjegyző fölolvassa a honv. miniszterium tisztviselő-
inek és Krassó-Szörény megye közgyűlésének gyász-
jelentését keresztesi Szende Béla m. kir. honv. minisz-
ter elhunytáról, mit a megye közönsége mély fájdalom-
érzettel vevén tudomásul, a veszteség fölötti részvétet
jegyzőkönyben is megörökíteni határozta.

Az igazoló választmány által a legtöbb adót fizető
biz. tagok névjegyzéke betérjesztetvén, tudomásul vétetett
és elhatározott egyszersmind, hogy az elhalt biz. tagok
helyeinek betöltése nov. 20-án történjék, a választás veze-
tésével a vizaknai kerületben Timár Károly, a n. enyed-
városban Vajna Károly, az abrudbányaiban Rákosi István,
a vingárdiban meg Teleki József bizatvén meg.

A 42,950 frtban megállapított megyei javadalmasz
változatlanul elfogadtattott ugyan, azonban a belügymín.
ő nméltóságához terjesztendő feliratban jövőre javadalmasz
megfelelő fölemelése kérietik.

Főispán ő mlta a verespataki segédszolgabírói állom-
ás betöltése végett a kijelölt bizottságot választásra hi-
ván föl, megválasztattak Gáspár János, Szalánczy Lőrincz,
Pávai V. Elek, kikhez főispán ő mlta Dr. Magyarai Ká-
rolyt, Glück Mór és Enyedi Lajost nevezte ki, s ezzel
az elnökséget a kijelölt bizottság működésének idejére
alispán urnak adta át.

Következett a gyűlés egyik legfontosabb tárgya: a
helyi honvéd laktanya építési ügye. Ugyanis az első ha-
zai takarékpénztár eltérve előbbi ajánlatától az ötven ezer
forintos kölcsönt nem 32 évi törlesztési időre, hanem 11
év alatt 22 felévi részletben leendő visszafizetés mellett
ajánlotta föl, megállapítván egyszersmind a kölcsön-
szerződés módzatait is. A t. alispán ur időközben megnyert
azonban nevezett igazgatóságtól annyit, hogy a töke visszafiz-
tése a felvétel után csak két év múlva kezdődjék meg,
mely idő alatt ugy a pótdadó bevétele, valamint a lak-

tanya építésének bevéteztével a haszonbér fizetésnek meg-
kezdése is lehetséges lesz. — Ily módosítások mellett a
bizottság elfogadta a kölcsön javaslatát s a szerződés meg-
kötésével és aláírásával Csató János alispánt, Török Ber-
talan főjegyzőt és Müller Mihály t. ügyeszt, a pénz kivé-
teivel pedig a t. alispán urat bizta meg. Ezen határozat-
nak belügyminister ő nmltganak leendő jóváhagyása után
az ügy előkészítése teljesen be lesz fejezve.

Abrudbánya város részére kövezetének jó karba le-
endő helyezése végett 12 évre kövezet-vám szedés en-
gedélyezése elfogadtattván, az ügy jóváhagyás végett a bel-
ügyministeriumhoz terjesztetik.

Gr. Teleky Károlynak Sz.-Földvár és M.-Ujvár ha-
tárán eszközendő Maros folyam szabályozására vonatkozó
kérvénye ajánlólag terjesztetik föl közlekedési miniszte-
riumhoz.

Több vízépítészeti ügy elintézése után főispán ő
mlta tudatja, hogy a verespataki járás segéd-szolgabírói
állomásra egyedül Boér Béla h. segéd-szolgabíró folyamod-
ott, ki közfelkáltással megválasztattván a hivatali esküt
letette.

A köziz. bizott. és a közp. választ. üresedésbe jött
taghelyei betöltésére Gáspár János elnöklele alatt Szilá-
gyi Farkas, Toth Ferencz és Málnási Karoly küldettek
ki. — Az igazoló választmányba megválasztattak Dr. Ma-
gyari Károly, Szilágyi Farkas, báró Splényi Henrik, Lud-
vig János, Szász József, kikhez főispán ő mlta elnökül
Csató János alispánt, tagokul Szalánczy Lőrincz, Garda
József és Présia Aron biz. tagokat nevezte ki. — Az
állandó választmányba Kovács Gyula, az egészségügyi
bizottságba O. Veress Gábor, a statisztikaiba Zeyk Kál-
mán választattak meg. — A lovatási bizottságok elnökei
Szalánczy Lőrincz és Baresay Gábor meghagyattak.

Közlekedési miniszter fölhevására a közmunka vált-
ság-díj jövőre ígás napszám után 1 frtban, kézi napszám
után 20 krban állapított meg.

A Petőfi-szoborbizottság meghívására Br. Kemény
Géza, Zeyk Dániel, Lukács László és Dr. Dárday Sándor
bizattak meg megyénk képviseltesével a szobor teleple-
zésének ünnepélyén.

Berve községnek 600 frtos államkölcsön kötvénye
eladása. — Kerpenyes községnek 3 havi koresmai jog-
nak 3 évre leendő bérbeadása, — ugyancsak Kerpenyes
községnek 500 négyszögöl területnek papi lak számára
való ajándékozása iránti határozatai jóvá hagyattak; —

Néma és zajtalan volt az 1622. május elsején meg-
nyitott országgyűlés, mely a pénzügyi zavarok enyhítését
egyik feladatává tette. Az újonnan származott „pótra“
azaz az értéktelen pénz értékét leszállították két pénzre,
míg az erdélyi, azaz a Bethlen-féle „pótra“-nak értékét
Erdélyben négy s Erdélyen kívül ötödül pénzen állapí-
tották meg. Ez hat egy kis devalvatio volt, mely nem
bizonyult be gyakorlatiának s az őszi országgyűlés azt ha-
tározta, hogy az új „pótra“ 1623. husvétig három, azon-
tul pedig két pénzben fogadtassék el.

Ez elhatározás körülbelül annyit tett, hogy a pénz-
érték egy bizonyos meghatározott napon 2/3-ára devalvá-
lódott s a kinek pl. husvétiszombatján 90 trtja volt, az
másnap arra ébredt, hogy pénzkészlete 60 trtból áll. Alig
hogy ez intézkedésnek életbe kellett lépnie, gyakorlati-
atlansága mindjárt kitűnt s a nyomon rákövetkezett 1623.
május 17. országgyűlés kimondotta, hogy a pótra hasz-
nálata végkép eltiltatik. — Ez intézkedésekkel kapcsolat-
ban az országgyűlés az arany-kivitel is eltiltotta. E ren-
delet gyakorlati oldala a kereskedelmi viszonyokat mélyen
sértette. Tulajdonképen kevés olyan kereskedő volt az or-
szágban, a ki benn lakott volna. A kereskedők görögök
voltak leginkább, kik üzlet kedvéért jöttek be s a ren-
delet annyit tett, hogy ha eladták portékáikat, tartoznak
más olyan nyers terményeket vásárolni, melyek Erdélyben
bőven voltak. Tehát bizonyos tekintetben cserekereske-
desre kényszerítette a kalmárokat.

Épen ebben feküdt a baj legsúlyosabb oka. Voltak
kétségtelenül a szászok között, voltak a városokban is
kereskedők, de ezek kevésbé jelentékeny üzleteket csinál-
tak; a kereskedés zöme leginkább a törökföldi görögök
kezeben volt. Másfel év óta küzdött Bethlen e miseriák-
kal, próbálta a devalvatióknak minden nemét s még is ott
volt, a honnan kiindult, a kereskedés kérdését nem ol-
dotta meg. A dolgon gyökeresen óhajtott javítani. Arra,
hogy magában Erdélyben erdélyiekből teremtsen egy
kereskedelmi osztályt, reménye sem lehetett. Ugy akarta
tehát a dolgot megoldani, hogy külföldről hozzon be kal-
márokat. Más tereu a dolog már sikerült neki. A ni-
kolsburgi béke megkötéséig egész tömegben szállította
be az anabaptistákat s ezekkel a szászoknak oly hatalmas
versenyársakat teremtet, hogy pillanatra ezek magok is
megdöbbentek: ez egykoru érvénynek paunaszszal vannak
eltelve a vinezi telep ellen. Arra volt szüksége, hogy a
kereskedés zöme az országban lakó kalmárok kezébe jus-
son. — Így jött a gondolatra, hogy zsidókat telepít az
országba.

Bethlen, a mint haza érkezett Erdélybe, első gonja
volt országgyűlést tartani. Több mint harmadfél éve nem
látta országát s ha a viszontlátás öröme neje halála nem
zavarja meg, az mindkét részről boldog, elégtelt volna.
Egész kíséret jött vele a németországi hercegekből: „a
jägerndorfi Thurn s az addigi küzdelmek más nevezetes-
ségei; az ünnepélyek, daczára e körülménynek, elmaradtak.

jóvá hagyott továbbá még Verespatak község és Zsurzs Juon között egy városi telekre nézve kötött vásárszerződés. Nevezett községnek az éjjeli őrség tárgyában hozott szabályrendelete, tekintve, hogy visszaélések miatt pénzbüntetések is lettek megszabva, belügyminiszter úr ő nmltgához terjesztett; azon határozat azonban, mely 300 frtos államköcsön-kötvényét eladni kívánta, elutasított.

Községi költségvetések és számadások elintézése után kiváló figyelmet érdemelt a közigazg. bizottság javaslata a cukor-kávé fogyasztási adótörvény módosítása tárgyában, melynél fogva az adónak a községekre való ráutalása, mint a községeket károsító eljárás, elhagyatnék. A javaslat pénzügyminiszter ő nmltgához fog felterjesztetni.

Elnöklő főispán ő mlta a választások idejére a gyűlést felfüggesztvén, a szavazatok beadása után Gáspár János választási elnök előadta, hogy 33 szavazattal a központi választmányba Vajna Károly, a közig. bizottságba 1883-84. évekre Batta Bertalan, Br. Kemény Endre, Zeyk Dániel, Zeyk József és Vlasza Illés kanonok választottak meg.

Mire főispán ő mlta megköszönve a megjelentek buzgalmit, a gyűlést éljenzések közt bezárja.

Adatok Nagy-Enyed monographiájához.

— Második közlemény. —

Assessorok esküvéseknek formája és a Tanács Fiainak is.

Az igaz Isten, ki Atya, Fiu, Szent Lélek, teljes Szent Háromság egy örök Isten engem úgy segillyen, s' úgy adja Lelkemnek idvességét, hogy én legelsőbbben is, az Istennek dicsőségét, tisztességét teljes erőm szerint igyekezem e ő mozdítani, s oltalmazni; Annakutána előttem járo Hadnagyomnak hazám javára nézendő minden dolgokban hív és engedelmes lések; sőt ha mit Városunk privilegiuma szabadsága ellen értek, eszembe veszek, azt priviligiuma szabadsága ellen értek, eszembe veszek, azt idején Hadnagyomnak vagy a Nemes Tanátsnak hírré teszem, és annak teljes tehettségem szerint ellene állani igyekezem; minden előttem perlekedőknek, atyafiságot, barátságot, félelmet, ajándék vételt félre tévén, a Decretum és Articulusok szerint való igaz törvényt és igaz Executumokat tészek tehettségem szerint; senki ügye alatt a magamét meg nem itélem, sem meg nem boszszulom; A Nemes Tanáts titkát sem intéssel, sem irással, sem beszóddal, sem izennel ki nem jelemtem senkinek idő előtt. Isten engem úgy segillyen.

Assessorok proventusza avagy Sallariuma.

Buza a' Város Malmából sing. cub. sax. 5. F' mellet az három sokadalmi Vásárvám egyaránt szolván az Hadnagygyal, Notariussal, és Vásárbírákkal együtt. Ugyanakkor gyűlt törvényes és egyéb időbeni jövedelmek, bírságok, és némely Taxás helyeknek taxai — ugyan az Hadnagygyal és Notariussal együtt.

Notarius iuramentuma.

En T. T. esküszöm az élő Istenre, ki Atya, Fiu, Szent Lélek, teljes Szent Háromság, egy örök Isten, engem úgy segillyen s' úgy adja Lelkemnek idvességét, hogy én a' Notariusságnak Tisztiben, teljes erőm s tehettségem szerint, igazán, híven, serényen és tökéletesen el járok, kezembem járandó Deliberatumokat, Sententiákat, a' Nemes Város Deliberatuma szerint Decretaliter és Articuleriter írok, és adok ki. Sine omni diminutione et augmento, aliquo variatione; és kinek kinek felelőt szerint való Utrumot írok és adok: A' Nemes Tanáts

Titkát senkinek sem barátságért, sem atyafiságért vagy ajándékvetelért sem irással, sem intéssel, sem beszóddal ki nem jelemtem: Az voxokat fel szedvén igazságosan, el nem tserélem: sőt ha kívántatik magam is voxomat értelmem szerint adhibealom. A Nemes Tanáts kezembem bízott levelekre és mindenkire szorgalmatosan gondot viselek; sőt ha mit város hasznára vagy kárára való dolgot értek, hallok, tudok, a' Nemes Tanátsnak megjeleníteni el nem mulasztom. Isten úgy segillyen.

Notarius Sallariuma.

Kész pénz fizetése . . . . . fl. 32.
Melyet ha a' mező borból kitélik bene, ha nem a' Perceptor supplealya.
E' mellet (ut ab antiquis observatott) a Sokadalmi proventusnak és Törvényes Bírságoknak és egyéb proven-tusoknak egy része, ut in Sallario Ductoris et Assessorum habetur.

Buza fizetése a' Város malmából (noha azelőtt a eseberrrel tetézve volt) most jár cub. sax. nro. 10.
Procurator, Plenipotentiarius vallás és Protestatiók dr. 3.
Pár vétel . . . . . dr. 12.
Sententia kiadás . . . . . dr. 24.
Utrum adás . . . . . dr. 6.

A Talléros adotol mint eddig is observatott mely supplealodik a' Városeeből, és Tabori expeditioktol immu-nis .Ao. 1684. die 20-a Jan. Conclusum et 29-a Febr. confirmatum.

Conventio Procuratoris.

Készpénz . . . . . fl. 20.
Buza Cub. Sax. . . . . nro. 20.
Bor ahoz kepest mint Isten az áldást mutattya 15 vagy 20 veder.

Azonban mindenféle Contributiótól az egy Pap bé-rén kívül és Cantoren immunitis léssen.

Formula Juramenti Incorporandorum.

En T. T. esküszöm az élő Istenre, ki Atya, Fiu, Szent Lélek, teljes Szent Háromság, egy bizony örök Isten, engemet úgy segillyen s' úgy adja Lelkem idvességét, hogy én Nemes Erdély orszaga Felseges Fejedelmek igaz Híve, vagy Nemes Nagy Enyed Városeeből igaz és hív Tagja lések, egészz koporsomig; jo akarójának, jo akarója, gonoszz akarójának gonosz akarója: valamit valahol Város kárára való dolgot hallok, és eszembe veszek, azt azonnal akarmi időben leendő Hadnagyom-nak és a' Nemes Tanátsnak hírré adom: Magam is a' Nemes Városeeből sem szommal sem tselekedetemmel kárt nem tészek, sem massal nem tótetek, hanem valamit Város javará és hasznára véghez vihettek, azt véghez vinni teljes tehettségem szerint igyekezem, el is nem mulatom: Előttem járo mind mostani, mind ezután követke-zendő Hadnagyomtól és Tanátsol függök; Hadnagyom és Nemes Tanáts ellen alnokul nem practicalok, és a' Várostól meg nem különözök. Sőt köitsegemmel is tehet-segem szerint segíteni; a' több Városi lakosokkal a' te-reh viselesben egygyet értek, és a' Város Törvényehez, privilegiumához magamot tartom: Ennek a' Nemes Vá-rosnak határat és privilegiumát köitsegemmel is megtar-tartani, és oltalmazni igyekezem, és magamat mindenkben a' Nemes Város Constitutiójához szabom és alkalmazatom. Isten engemet úgy segillyen.

Közli Dr. Boros Gábor.

TANÜGY.

M. Igen, 1882. október 7.

Az „alsófehérmegyei róm. kath. tanítók önképző-köre“ e hó 5-én Borbandon, a róm. kath. iskola termé-ben tartá meg özi közgyűlést, melyre a rendez tagok

8. Pénzt kivihetnek az országból, a menyiben az az ország törvényeivel nem ellenkezik.

9. Ha valami balsors őket az országból kivándor-lásra kényszerítendő egy év alatt, eladhaják vagy más biztosabb helyre szállíthatják javaikat.

10. Ha valaki közülök valami bünt követne el, a büns vonassék vizsgálat alá s büntetessék meg, de a többiek vizsgálat alá ne fogassanak s ne zaklattassanak.

11. Orvosuknak szabad járást-kelest biztosítunk.

Ezek ama kiváltságok, melyeket a zsidóknak engedünk, igérvén, hogy mindazokat megtartjuk s másokkal is megtartatjuk.

Ez a kiváltságlevél rövid tartalma.

Epen ez időtájban ment Toldalagi Mihály fontos politikai missióval Konstantinápolyba. E kiváltságlevél magával vitte, azon rendelettel, hogy az ügyet Konstan-tinápolyban rendbe hozza. fel volt hatalmazva, hogy ma-gának a doktornak, ha be akarna jönni, költséget adjon, — fel arra is, hogy a kivándorolni akaró zsidókat ma-gával hozza. — Utasításának erre vonatkozó pontja így hangzik:

„A zsidók közül, ha kik ki akarnak jönni, assecu-ratoria levelünket megadván nekik, magával együtt kijö-hetnek és itt magunkkal szemben lévén, ha az állapot tetszeni fog nekik, úgy viselünk gondot rájuk, a mint magok állapotja kívánja. Ha mi drága marhákat magok-kal kihoznak, nem árt; találkozik megvevőjük.“

Hogy minő eredménye lett Toldalagi küldetésének, azt évkönyveinkben nem találjuk feljegyezve. Valószínű, hogy az alkalmat többen felhasználták, de hogy azzal a ezél, melyet Bethlen akart, nem lett elérve, azt a kő-sőbbi események megmutatták, a pénzügyi zavar még mindig tartott s a görögök tulkapásai ellen még inkább kellett törvényt hozni. Az 1624. országgyűlés revidálta a korábbi árszabályokat, de a kétféle, jó és rossz pénz forgalmának tett anyyi concessiót, hogy a nagyobb és drágább áruk értékét kétféle, jó és rossz pénzben hatá-rozták meg.

Azután kereskedőkből egy enqnetet hívott össze, melylyel ő a szabad kereskedést akarta kimondani s egy-szersmind a pénz értékét leszállítani. De a kereskedők nem fogadták el ajánlatait s ő nem tehetett mást, mint hogy bizonyos ezikkeket a fejedelmi monopoliumnak fen-

gen szép számmal jelentek meg. Mint vendég ott volt helybeli jegyző Baranyai László úr.

Elnök: Biró Béla gymnaziumi igazgató; jegyzők: Székely Lehel és Kőnczei Sándor tanítók. A jelen-volt tagok száma 19 férfi és 1 nő; összesen 20.

A gyűlést megelőzőleg Barabás Gergely gyula-fehérvári tanító mintatanítást tartott a népiskola III-ik osztályában a magyarnyelvtanból; ismertette a mondatot, főnevet, személynevet stb. E tanítás után a tanulók el-távoztak s a gyűlés kezdetét vette az alábbi sorrend szerint.

1. Elnöki jelentés és megnyitó, mely éljenzéssel fogadtatott.

2. A mintatanításnak bírálata. A bírálóban a kör csaknem mindenik tagja részt vett. A tanítás menete nehézkes, vontatott volt; de ezektől eltekintve kielégítő-nek nyilvánították.

3. Botos Dénes sárdi ref. tanító bírálta a még 1880-ik év május 13-án Borbandon tartott gyűlés alkalmával Barabás Gergely, tanító által irt és felolvasott: „Miképpen lehetne a külön nyelvű iskolákban a magyar nyelv és szellem terjesztését legsikeresebben megoldani“ című értekezést. Az értekezés a bíráló tölete szerint jeles s mindenben helyes. Az ily értekezések a mi me-gyénkben éppen szükségesek s Borbandon ilyeneket fel-olvasni nagy áldás, mivel e magyar falu egészen csak-nem eloláhosodott.

4. Apáthi Miklós, alvinczi ig. tanító szemléte-téssel egybekötött előadást és felolvasást tartott a méhe-szetből. Igen világosan kifejté a méheszet anyagi hasz-nát. Megismertetett bennünket a méhkezelést illetőleg sok jeles eszközzel és szabállyal. Előadását igazán fi-gyelemmel hallgatta a kör minden tagja s faradságot el-jeen és éljen követte. A kör jegyzőkönyvileg köszönetet szavazott előadónak. — Vajha előadása ne lett volna el-hangzó szó, hanem követné tett.

5. A pénztár megvizsgálására kijelöltettek: Avéd Jákó tanár, Botos Dénes és Kiss Elek tanítók. A pénztár rendben találtatott, mely 19 frt 72 krt tett.

6. Több indítvány tétel. 1. Veszely Károly prépost-plébános indítványa, miszerint a kör orgona-és összhangzatos eneklesek is vegyen fel munkarendjébe: elfogadtatott. Második indítványa, miszerint Gyorffy Ivan úr tiszteletbeli taggá választassék, mint az alapsza-bállyal ellenkező indítvány nem fogadtatott el. — 2. La-jos Sándor tanító azon indítványa, miszerint Rancz Jánosnak, ki hosszas időn buzgó tagja volt körünknek s most plébánosnak neveztetett ki és körünkbe el-távozt, jegyzőkönyvileg elismeres fejeztessék ki: elfogadtatott. — 3. Avéd Jákó tanár indítványa, hogy minden tag ad-dig a kör tagjának tekintessék, ha el-távozik is, míg le-mondását írásban be nem adja, szintén elfogadtatott.

7. Tisztviselők megújítása. Elnök lett: Biró Béla gyulafehérvári gymn. igazgató; jegyzők: Székely Lehel és Barabás Gergely tanítók; penztárnok Avéd Jákó tanár.

8. A jövő gyűlés helyeül kitűzetett: Magyar-Igen; ideje május 5-ike, a mely gyűlésen mintatanítást tart Nagy Antal m. igeni- és Smotzer Lajos tövisi tanító. Értekezést olvas Veszely Károly prépost-plébános.

Szemlelileg jóllakva seregletünk a hitközség által adott ebédhez, mely kedélyesen keső délutánig tartott. — A pohárköszöntők sorát szeretet elnökünk nyitá meg, melyre sürün következtek mások.

A vendégszerető hitközségnek kiáltunk „áldást“ fogadtatásunkért.

Kiss Elek,
tanító.

Volt Konstantinápolyban egy tekintélyes zsidó orvos, Sassa Abraham. Ez látta el Bethlent is orvossággal. Ugy látszik Stambulban ez tekintélyes állást foglalt el, mert Bethlen egyenesen az ő közvetítését vette igénybe. Már régebb idő óta folyhatott az alkudozás köztük, mert alig néhány nappal az országgyűlés eloslása után jun. 18-án már megtette ez ügyben végső intézkedését.

Ez kiváltságlevél volt azon zsidók számára, kik Erdélybe akarnak telepedni. — Soha — mond e kiváltság-levél — mióta a hatalmas isten kegyelmes a rendek sza-vazata által Erdély élére állítottunk, soha semmit nem óhaj-tottunk inkább, mint hogy a birodalom alá adott népet a béke áldásaival felruhazzuk s ezen a háború mozgal-mai által felzavart és elpusztított országot különböző népek behozatala által felemeljük, hogy az naponként neve-kezdve, régi erejét visszaszerezve a béke és had diadalai-ival felkésítve fölérje a régi Dáciát; hogy tehát ezen óhajunkat elérhessük s a különböző nemzetek összehozása által ezen Erdélyországnak felemeljük: Sassa Abraham orvos és konstantinápolyi zsidó közbenjárása által mind-azon zsidóknak, kik kegyes engedelmünkkel ezen Erdély-országunkban akarnak telepedni következő kiváltságokat engedjük:

1. Lakásokul és kereskedés végett helyek jelöltet-tenek ki nekik a mi és a rendek menedék levele alapján.

2. Szabad lesz nekik Konstantinápolyból árukat be-hozni és birodalmukból kimeenni.

3. Egy törvényben jártas nemes rendeltetik bírá-jokul, a ki a köztük felmerülő pereket elintézzé s őket neccak védje, hanem érdekeiket előmozdítsa, de oly mó-don, hogy a mi felségünk vagy birodalmunk ellen titkon vagy nyilván semmit se merészelnének cselekedni.

4. Hogy nagyobb biztonságban lehessenek, adót fizessenek s az anabaptistákéhoz hasonló kiváltságokban részesüljenek. De senkit a lakosok közül meg ne csal-janak s a közjog ellen ne vétsenek.

5. Vallásukat szabadon gyakorolják, saját módjuk szerint, a nélkül hogy másokat háborgassanak.

6. Ha valaki a keresztény országokban vagy Span-yolországban vagy más helyeken lakó zsidók közül a mi országunkba akarna költözni s itt vallását gyakorolni: álljon az szabadságában.

7. Hogy botrányt ne okozzanak, keresztény ruhá-ban járanak, minden fejtől jel nélkül.

tartott, míg az országgyűlés a görögök zsarolásai ellen hozott törvényeket megújította.

Minden intézkedés azonban, melyet Bethlen tett, csak egyoldalú lehetett. Mióta a bányászat az alvincziek kezébe került, módjában állott több és jobb pénzt veretni. Azt ő meg is tette. De mi haszna volt eunek, midőn Ferdinand országai felől mindegyre tartott a rossz pénz invasiója. Epen ezért a császárral lépett érintkezésbe. 1625-ben Bornemissa által tárgyalásokat kezdett vele, kérvén őt, hogy mindketten egyenlő értékű pénzt verese-nek, s hogy vegye ki a császár is a rossz pénzt a for-galomból, továbbá, hogy eszközölje ki a lengyel királlyal, hogy a hamis pénzverők ellen törvényesen járjon el. A tárgyalás egy egész évig folyt. Bethlen a maga részéről csakugyan igyekezett a rossz pénzt kivonni a forgalom-ból s egy nyílt parancsot adott ki, melylyel a visszaélé-sek elkövetőire kemény büntetéseket szabott. De a császár mindig az ígért mellett maradt s a pénzügyi hely-zet is csak lassan javult. Nem sokat segített a dolgon, hogy a zsidóknak engedett diplomát 1627-ben a követ-kező czikkal törvénybe ígtatták:

„A mely indultumot felséged a zsidóknak az or-szágból való szabad kereskedésekről adott, mivel látjuk, hogy ebben is felséged tekinté az országban levő mostani nagy szükségét, mi is helyben hagyjuk, approbáljuk, csakhogy a szabad városoknak privilegiumoknak ne pra-judikáljon.“

Bethlen által a zsidóknak engedett kiváltság, míg ő élt, érvényben maradt, halála után azonban különböző megszorításokat szenvedett. A verseyt a görögökkel ugy látszik még sem tudták kiállani. Lassanként elvesztettek kiváltságok nagy részét s tartozkodási helyök végre — az approbaták intézkedése szerint — Fehérvárra szorít-kozott.

A történet későbbi folyamából tudjuk, hogy a gö-rög kereskedőknek Erdélyben az örményekben a zsidók-nál hatalmasabb versenytársra támadt. A küzdésben ezek maradtak győztesek.

„Nemzet.“

VIDÉKI LEVÉL.

Dieső-Szentmárton, 1882. okt. 12.

A kiadó bácsi „lapom” szept. 24-iki számát reklamálás után küldvén el, innen való tanügyi pár tudósításokám kiegészítő részét — nem a reklamálás megelőzéseért küldöm, — ilyektől magamféle unalmas irkáló-firkáló (ad normam: irka-firka) biztosítva van, hanem mert tartozom vele az igazságnak.

Folytatom, hol félben hagytam: meggyőződésesen, tapasztalataimon megerlelődtöt tény, hogy a manapság nagymérvű mester-hajza vezerbajnokai a t. lelkész urak — Miért mindez? Tekintély féltés-e a mozgatója? Hát a századok óta erősödő papságról tehető-e, hogy a tanítóit irigyelné azt a kicsi, országos törvényben gyökerező, nyugtató mentes helyzetet? A szabadság szele éppen a lelkiismereti szabadság hirdetőire hozna-e romlást?! Avagy a „felszabadultak” rosszul takart gögje, sőt itt-ott sértő, kihívó modora adja-e a legyvert, habar a servilismus nyomai, teszem a ref. felekezeti tanítók körében sok helyütt a addig terjednek, hogy pl. az egyházkerületi gyűléseken azokat nem vörünkől való ver, hanem oly egyén képviseli, a kiből a helyzet urának telik öröme?! Elég, hogy a baj létezik. A kir. járásbírók szolgálatának felvilágosításával. De minek ide kir. bíróság, hisz „canonaink” kellőleg gondoskodtak prot. felekezeti tanítóinkról s végrehajtói példás kintartással exequálják azokat.

De lássuk a kir. bírósági beavatkozás következményeit: 1. megidézés: az iskola üresen marad; 2. tanulmányi feladat: a nagyobbik fű lezket mondat, mert tanító bácsit perlik; 3. szembesítés: egymásnak sárral dobálása, mely műtét nyomán mindkét fél kezére (s egyebé is) tapad; az iskola növendékei perelődésit játszanak, egyik a pap, a másik a tanító; az egyik csoport az egyiknek, a másik csoport a másiknak tanúja, természetesen, hogy most játékból. (Nagy korokban hasznát veszik.) 4. Ítélet: oda egyikének, másikának, sokszor mindkettőjük igazalmúságába, megbízhatóságába vetett hitünk. A tanközség partokra szakad, a közben a kölesnös érdek gy kivanja, hogy a tanköteles mulasztók megbüntetését ne kivanjuk.

Az egész tanulság: Az egyház kosztján élő pap és tanító az egyháznak bőséges alkalmat nyújtanak a szellemi bőjtölésre. Mert Jancsi perelődésit játszott, János nem érti a — praedikációt.

Szeretik Önök, ezalásaim t. személyei, magasztos hivatásukat mind a két oldalon? Szeressék, kérem, felelősség nélkül azt! Irtsák a „fekélyes sebeket” gyakorlott kezeikkel azon tisztult s önkövek elismerést biztosító gondolatokkal, hogy használnak vele köz- és magánérdeknek. Hadd hevüljön a „tudatlan” az áldott ismeret melege körül, ne zárjuk el tőle, sőt kényserítsük rá; mert bizonyos, hogy benne ama melegség ebb-utóbb tarsat fog találni. És képzelhető-e szép lelkű ember, a ki magasztos tulajdonából monopoliumot ohajtana csinálni? Le képzelhető-e fötanhatóság, mely az elemi oktatásügy felhárító vértő sebeit közönys mitseutévessel nézve, midőn a paedagogia ABC-jéből tudjuk, hogy az az ügy a felsőbb oktatás sikerének, — melyre ma már hatványozott igyekezet fordítatik, — mulhatatlan előfeltétele?! Holott tudjuk, hiszük a biblia szavait: „Elvész az én népem, mert tudomány nélkül való”?! . . .

„Máskor levelem több lesz és vidám!”

N.

Nagy emberek ételei.

(Vége.)

Utolsó ily című közlésünkben azt az ígéretet tettük volt, hogy miután eddigelő többnyire csak uralkodókról beszéltünk, szólanunk majd néhány böleselőről, papról, költőről, törvénytudósokról: ime most beváltjuk akkor tett ígéretünket.

Blackstone híres „Commentár”-jait egy palaczk ó-portói bor mellett írta.

Rembrandt a nagy festő, jelentékeny vagyoni állapota dacára ebédre rendszerint heringet és egy kevés sajtot evett.

Byron az angol költő piskótával és sziklavizzel tartogatta életét.

Sheridan-ról az érdekes följegyzés maradt fenn, hogy midőn Pitt egy alkalommal a Házban pár igen éles és kíméletlen megjegyzéssel sarokba szorította, kiment a buffet-be, kért magának egy üveg madeirát, fölnyitotta a dugaszt, kiöntette tartalmát egy jó nagy pohárba, fölhajta azt egy huzamban s mikor aztán visszatért, oly gyönyörű beszédet tartott, a melyet ritkán hallottak.

Lessing a lenesét szerette.

Schiller a sódarnak volt nagy barátja.

Luther élt halt a téstzaneműekért, italul pedig főleg a torgani sört és rajni berokat szerette.

Synesius V-ik évszázbeli püspök egész éjszakákon át szesz italok mellett virrasztott s ekkor költé leg-szebb hymuszait.

Melanchton mindenek fölött az árpa-levest be-sülte. Mint túbíngai diak, egy tál ilyen levesért oda adta peccsenye-részletét, Szerette még az apróbb fajta halakat is.

Torquato Tasso a becsináltaknak volt kedvelője, a marezipan s más édes és ezukros süteményekért akár-mit áldozott volna. A salátát meg nem ette volna ezukor nélkül.

Voltaire, (Napoleon és Nagy Frigyes nem kevésbé) kielégíthetetlen kávéivó volt.

Orebillon, az ifjabb, osztriga-evésben tünt ki.

De hát hadd említsünk a magyarok közül is néhány érdekes adatot.

Vörösmarty a jó marhasültet nem adta bárminő sültért.

Széchenyi valódi franczia pezsgő nélkül nem ebédelt jóüzien.

Megyeri meg csak akkor evett jóüzien, ha appetitorként egy pohárka szilvapálinkát ihatott.

Lendvay Márton tinori gombáért bármi messze vendéglőbe elgyalogolt.

Petőfit pedig a tejfőlös tormával bárhonnan el lehetett kergetni.

Teleky László gróf a theának volt különös kedvelője.

Bajza pedig mindenről lemondott, ha gyümölcsöt kaphatott.

Végül még csak azt emlíjük föl, hogy a bor, kávé és thea ivásnál igazán áll a páldabeszéd, hogy: kinek a pap, kinek a papné! Cowper angol költő pl. a theát magasztalta; Delille a kávéról zengett dicsőeneket, míg ellenben a boros billikom által nyújtott örömeiket A n a k r e o n tól a mi Petőfinkig, ezer meg ezer bárd és költő magasztalta és dicsőítette „landban, hegedűben, czimbalmi zengésben”.

Appetitorius.

Irodalom, művészet.

Műkedvelő körestély.

Engedje meg t. Szerkesztő ur, hogy ismét az én kötekedő csekélységemnek jussom a szerencse, hogy megemlékezek a Műkedvelő társulat estélyéről, mely e hó 8-án volt a vármegyeház nagy termében.

Lehetőleg rövid leszek.

A műsört a theol. dalkar nyitotta meg „A gyónás” című humoristikus kardal előadásával. A dalkar képességéről, gyakorlottságáról már mult izben kimondottam volt véleményemet s most legfőkébb azt tehetem hozzá hogy ama kimondott véleményemben még jobban megerősödtem. S hogy ne legyenek hosszadalmas, itt legott föl-említem azt, hogy a műsor végső számát is a theol. dalkar éneke tette; Kücken Indulója volt ez, melynek szabatos és jellemzetes előadása a derek dalkarnak méltán becsületére válik. Ujlag is a legszebb sikert kívánom, de jóslom és remélem is e fáradhatlan karnak.

A műsor második száma annyival több érdekléssel bírt mert először is ismeretlen egyén lépett föl — X. Y. — másodsor magánjelenet volt, a minőben bizony vajmi ritkán gyönyörködhetünk mi enyedik. Pedig hogy vannak rá tehetségek körünk tagjai között, az bizonyos; hanem talán az Igazgatónak kellene kipuhatolni és föl-szólítani az ilyeneket. De, hogy a dologra térjek, mindjárt ki is rukkolkolok vele, hogy a magánjelenet valóban rendkívül meglepte a közönységet. Nem egyszerű műkedvelőt láttunk minnk, a ki jobbra természet adta aravalóságánál fogva s nagyon kedvező esetben, némi tanulmányozás után lép föl s a kinek föllépésében itt is ott is találhatni el nem nézhető hibákat. Nem, hanem egy oly kiváló tehetséget, mely bevégzett egészéknél áll élénk, mint a ki hosszas gyakorlatsának köszönheti a sikert.

Maga a monolog előadó ur műve, mely hatását talán gyöngébb kezekben se hibázhatná el. Kifejlett hang nagy terjedéssel, nem tulzott, de mindig könnyed s odaillő taglejtés, fesztelen mozdulatok, jellemző színezés s általában teljes otthonosság az előadásban — ezek jellemzik körülbelől a monolog előadását.

Vajha mennél többször lenne alkalma közönységünknek ilyen előadásokban részesedni, mint a minő ez volt, mely kétségkívül maradandó hatást keltett.

Utolsó előtti számul Dr. Nagy Albert adta elő fuvólán Török Zelma k. a. zongorakisérete mellett Ernst Elegiejét Fürstenan átíratában. Eltekintve attól, hogy az átírat gyarló, a mű kiváló hatást keltett. Örömmel jegyezzük meg, hogy a kíséző k. a. játéka, mondhatni, kifogástalan volt, nem volt az esetlenség és színtelen egyhangú ütős-érés, hanem az átgondoltság, a zenei gondolatok mélyére hatásra vallott. A közönység megis újrazta e művet.

A terem szépen telve volt közönységgel s előadás után a tánczot kedvelő ifjuság ismét kivette a részét egy kicsikét.

Nem tehetjük, hogy ki ne fejezzük elismerésünket minden egyes működő iránt, de nem hallgathatjuk el, hogy az érdem egy kis része a rendezőseget is illeti.

Boesásson meg azonban a t. Szerkesztő- Igazgató ur, ha még egy pillanatig terhelem. Ugy tudom, hogy a körnek vegyes dalkara is van, szeretném azt is tudni, hogy hol és mikor működik az? Végül még arra is szeretnék feleletet kapni, hogy miért nincs évek óta egyetlen szini előadás, holott erőiben nincs hiány? A szíves feleletet elvárja

Egy jelenvolt.

*

A hozzám intézett kérdésekre ime t. uram feleletem. A körnek igen is van dalkara, de annak fölléptetését én egészen a karnagy urra bízom, folyamodjék ön hozzá kérdésével, a karnagy ur bizonyosan bővebb fölvilágosítást fog adni. Hogy miért nincs monolog, dialog meg általában szini előadás? Ez ugyan nem az én szakmámba tartozó dolog, hanem a szini osztály igazgatójának hatáskörébe tartozik, de hát annyit én is mondhatok, hogy egyszerűen a részvétlenség miatt. Teljességgel nem érzem magamat hibásnak e tekintetben, magam is pengettem az eszmét nem egyszer, de sikere nem lett. Lesz talán ezután. Adja isten!

Dr. Boros,
z. igazgató.

A „Regényvilág” e kiváló szépirodalmi lapunk most jelent 1-ső számával fennállásának III-ik évfolyamába lép. Oszinte örömmel üdvözljük e derek hazafias vállalatot jelenlegi díszesebb és szebb alakjában. Az ezme, mely a „Regényvilág” létrehozásánál a kiadók szeme előtt lebegett, t. i. a pangó szépirodalomnak egy kis lendületet adni — örömmel konstatalhatjuk — kezd testté válni. Legjelesebb írónk fölébredve lankadt tespedésükből, oly hévvel és örömmel láttak hozzá a munkakodáshoz, hogy rövid idő alatt tárgyalanná vált egyik része ama panasznak, mely szépirodalmunk hanyatlásáról uton utfélén hangzott. Most még csak az van hátra, hogy a panasz másik és nem kevésbé jelentékeny része, mely a közönységnek a szépirodalommal szemben tanúsított közönységeről szól, rövid időn szintén eltűnjék hirtelenségűleg a társadalom kiadói, fordulnak különösen a szépirodalom legbuzgóbb pártolóihoz, a művelt magyar hölgyekhez azzal a kéressel — támogassák őket abban a törekvésben, melynek ezéja a széppróza iránti fogékonyságot feléleszteni és hazai irodalmunk részére megnyerni mindazokat az elemeket, melyek szellemi szórakozás czéljából eddig nagybárra a regényirodalom külföldi — jórészt annak is legsejtesebb termékeihez fordultak. A most meginduló III. évfolyamban a „Regényvilág” közölni fogja Jókai Mór „Minden poklokon keresztül” ez. nagyobb regényét melynek tárgya a keresztény háborúk idejéből van merítve. Budai László eredeti képeivel illusztrálva: Mikszáth Kálmán, „A mi hőseink” ez. rajzeiklusát, melyben a jeles író a palócznép nagy hőseinek vak Záhony és Gračanak rajzat adja az ő szokott és annyira kedvelt humoros leírásai modorában, Dörre Tivadar eredeti képeivel, és Beniczky-Bajza Lenke jeles írónak „Tevesztet utak” ez. magyar társadalmi regényét, és a világhírű humorista Mark Twain legújabb művét, „Koldus és királyfi” ez. robinsonádját Fái J. Béla gondos fordításában, gyönyörű képekkel illusztrálva. Ezeknek befejeztével közölni fogja: Mikszáth Kálmán, jeles írók „Az utolsó kaloda” ez. humoros regényét, az elbeszéléseiről híres elbeszélő első regényét; Veka Lajos jeles regényírónk „Pali bácsi” ez. új társadalmi regényét, Ötvös Adolf, jeles kritikusunk első szépirodalmi művét „Himfy halála” ez. regényét; Gabányi Árpád, „Egy krajezar emlékiratai” ez. humoros novella-eziklusát. Ezeket kívül a legújabb és legkiválóbb világirodalmi regények látanak napvilágot a „Regényvilág”-ban, mely apróbb társadalmi közleményekkel és változatos tartalmával mindenképen törekszik a művelt közönység jogos igényeit kielégíteni — Daczára kiváló jeles tartalmának és szép kiállításának a „Regényvilág” a legolcsóbb magyar szépirodalmi közölny. Egy-egy füzet ára 15 kr. Előfizetést ára egész évre 7 ft 80 kr. félévre 3 ft 90 kr. negyedévre 1 ft 95 kr. Szerencsés gondolatnak tartjuk, hogy a kiadók a közönység ohajának meglelve — a „Regényvilág”-ot ezentúl illusztrálva adják ki és reméljük, hogy a művelt magyar közönység megérdemelt pártfogásban fogja részesíteni e kiváló szépirodalmi közölnyt. Még azt jegyezzük meg, hogy a kiadóhivatal (Révay Testvérek könyvkereskedése Budapesten IV. Váci-utca II. sz. és Koronaherceg utca 2. sz.) kívánatra bárkinék szívesen küld mutatószámot és részletes előrajtot.

Kik a közgazdaság-, pénz-, ipar-, kereskedelem-, biztosítás- és közlekedésügy iránt érdeklődnek, azoknak az új félv alkalmából ajánljuk a „Magyar Pénzügy” című szaklapot, mely Budapesten Kormos Alfréd szerkesztése mellett hetenkint a főnebb említett szakokba vágó érdekes tartalommal jelenik meg.

A „Magyar Pénzügy” „Általános Sorsolási Értékesítő” rendes ingyen-mellékletén pontosan, rögtön a megejtett, huzás után közli a összes sorsolási lajstromokat. Miután a „Magyar Pénzügy” mar eddig is, szak-körökben osztatlan elismerésben és a hazai sajtó részről egyhangú dicsőetésben részesült, előfizetési ára pedig bő tartalma (1 1/2 iv) és esinos kiállításá dacára a „Általános Sorsolási Értékesítő”-vel együtt, negyedévre csak 2 ft 50 kr. felhívjuk a t. közönység figyelmét, az egyetlen ilyen-mű magyar szaklapra, és a német sorsolási lapokat („Merkur” sat.) rendelő közönységnek inkább ezt ajánljuk. Előfizetőnek beillik minden pénztörtézet, kaszinó, olvasóegylet, iparoskör és tehetősb kereskedő is. A „Magyar Pénzügy” kiadóhivatala (Budapest, Váci utca 10) kívánatra mutatóváltványokat szívesen küld.

Indiának „naptánc”-a.

A sioux-indiánok minden esztendőben rendeznek egy „naptánc”-ot a Nagy Szellem tiszteletére, hogy ez tegye vadakban bővelkedővé az erdőket és prairieket. Egy ilyen naptáncot mult augusztus 12-én jártak el a Cheyenne folyam partján, Dakota államban. A sioux-indiánok a legszamosabbak és legvadabbak Észak-Amerika független indián törzsei közt. A megtartott naptáncról a következőket írják Fort Bennett-ből (Dakota-állam) a „Chicago Times”-nek: „A sioux-k ez évi ünnepe nagy fényvel és apparatussal ülték meg a Cheyenne partján harminczöt mérföldnyire az állomástól. Ez a lehető legrendkívülőbb látványok egyike. A harezos indiánok tábora 5000 embert foglalt magában. — Az ünnepeken a következő indián törzsek voltak képviselve: „Fekete Láb, Két Úst, Ragyogó Arcz” stb. A főnökök közül ott diszelgett a Hangzó Borda, a Menyörgés villama, a Árnycsélő, a Karmos Sas, valamennyien a Cheyenne vidékéről. Mikor beköszöntött az éj, szemköztt találtak magunkat a vadak pásztortűzével; a vadak kiabáltak s üvöltöttek. Walsh őrnagy, a Bennett erőd parancsnoka, engedélyt nyervén a gyülekezethez való belépésre, a fehéreket bemutatta a Hangzó Bordanak, a Vörös Ingnak, a Szép Időnek s több más főnöknek; az őrnagyot azután amintegy egy holdnyi területű arénába vezették. Az arénát bekerítő sövény mindenféle állatbőrökkel volt betéve. Az aréna közepén mintegy, harmincz láb magas, lehántott kergű fa áll, melynek csak pár legfelsőbb ágát hagyták meg. E fára voltak aggatva a „gyógyszerek”, szentelt növények, különös alakú ékítmények. Alig léptünk az arénába, a mintegy 20 emberből álló indián csoport elkezdett dobolni, könyörgő énekeket énekelni, majd a tö-

meg felszólítására övig meztelen, befestett testü, tollas fejü fiatal harezosok ugrottak a közepre, kezeikben eson-sipokat tartva, melyekből ékelen sívító hangokat esaltak ki, szemeiket folyton, merően a holdra szegezvén. Azután ötven pár sioux lépett az aréna, s elkezdtek tánc-zolni a sip és a dob lárma mellett, mik csak nagyon kevés szünetet tartottak. A szünetek alatt a harezosok kieserétek szipjaikat. A szertartás ez első részének „holdtánc” a neve, s eltart napfényköltségig. Az aré-nától mintegy száz méternyire egy bívalbőr-sátrat mutattak nekünk, mely alatt nyolcz fiatal sioux készült a szertartáshoz és a kinzáshoz. Daczára a nagy meleg-nek, a tűz folyton égett a sátorban. A harezosokra forró vizet öntöttek. Napfényköltek előhívták a harezosokot, kik huszonnégy óráig keresztül semmit sem ettek és ittak, azonfelül folyton 100 fok melegben voltak. Az aréna az összegyűlt indiánok fülsiketítő zaja közt léptek be, míg s szertartásmester a tánczot rendezte, e fiatal sioux azzal mulatták magukat, hogy a tenyerükön tartott szénparázsokat nézték. Most következett az ünnepely leg-borzasztóbb része. Egy félmeztelen, kegyetlenül befestett nagy indián lépdelt elő nagy élenken, rettenetes éles kés-sel fölfegyverkezve, s azután az áldozatok gyomrába vá-gott s szíjait kerekített le róluk. Némelyikről husz láb hosszút. A szíj végét azután az aréna közepe levő „or-vosi fa” derekához erősítették. F barbár műtét alatt az egyik fiatal sioux elájult. Kivették az arénából a tömeg ordítása és sívítása közt. A többiek remegő tagokkal bár, fejük fölött összetett kezekkel, a nap felé nézve, álltak a borzasztó kinzást. Egy adott jelre a dobok megszólaltak, s főlhangzott a vad ének. Mentől nagyobb lett a lárma annál nagyobbab huztak az áldozatok a fához kötött szí-jon, szinte extasisba esve a szíjaj lármatól. A freneticus izgatottság elfeledtetni látszott velök minden fájdalmat. E borzasztó jelenetet nem lehet leírni. Egy óra mulva két fiatal sioux-t megszabadítottak borzasztó kötelekeiktől, s barátaik a tömeg tapsai közt vezették el. Azt tanácsol-ták akkor nekünk, hogy távozzunk, mert a delirium e pillanatában valamelyik sioux a fehérekre rohanhat, s egyik-nek a fejét beüti tomahawkjával. Tíz óra volt, mikor a borzasztóságok e színhelyétől távoztunk. Ekkor megtud-tuk, hogy az a szegény indian, ki a kinzások alatt elájult, belehalt fájdalmában.

CSARNOK.

Kérdezték Fontenelletől, hogy mi különbség van a jó és szép között. Így felelt:

— A jónak bizonyítékokra van szüksége, de a szépnek nincs.

*
A régens kérdezte tőle, hogy minő bírálatokat kell tenni a versben írott művekre.

— Mondja felséged mindig azt, hogy rosszak; száz közül alig téved kétszer.

*
D'Ennery nagyon boszus volt, hogy sürgös dolgai miatt nem menekülhetett a zölde Párisból.

Mikor pedig boszus, csak úgy szórja a maró gúnyt.

Íly hangulatában kérdeék tőle:

— Ismeri ön X. urat?

— A bankárt?

— Igen.

— Azt mondják, hogy becsületessége egész töké.

— Meglehet, mert sohasem költött belőle.

*
A fősvények viselt dolgaihoz.

Z. báró, nagyon gazdag bankár, egy nő-vendéget fogad, ki jó-tékonyezásra kéreget.

Végül a legudvariasabban kíséri ki.

De a nő csak nem akar tározni.

— Hogyan báró úr... milliómos létére, nem akar adakozni?

Mire a báró egész komoly meggyőződéssel:

— Ej asszonyom, ha a gazdagok szeretnék az adakozást, igen boldogok lennének!

*
Egy estélyen kérdezte Mérytől egy kedves szép asszony:

— Mondja csak uram, mit szeret ön legjobban, s mi lekesíti leginkább?

— Nappal a nap; éjjel a csillagok asszonyom! — felelte ud-variasan a marseillesi költő, a szép kérdezősködő gyönyörű szeméibe tekintve.

*
Midón La Fontaine „L'astrée” című darabját először adták, a szerző mindegyre felkiáltott:

— Haszontalan, nagyon rossz!

A nők, kik közelében ültek, nagyon meg voltak zavarva e közbeszólások által, s azt felelték:

— Uram, a darab nem oly rossz, mint gondolja; különben is szerzője szellemes ember: La Fontaine.

— Ej hölgyeim, — felelt vissza szomszédjuk — a darab egy ördögöt sem ér s La Fontaine egy ostoba. Elhíhetik, mert ő maga mondja ezt.

Első felvonás után a Marion kávéházba ment s ott egy szög-leleben laludt.

Egy ember fölismer-e őt s esodálkozva kiáltott fel:

— Hogyan, La Fontaine itt, midőn darabját most adják először!

E szavakra az iró fölébredt s ásítva felelt.

— Onnan jövek. Láttam az első felvonást; úgy agyon unta-tott, hogy nem kívántam többet hallani belőle. Valóban bámulom a párisiak béketűrését.

*
Maury prépost nagyon népszerűtlen emeer volt, de ő ezt is seellessen ember módjára vette.

Midőn egyszer a nemzetgyűlésből haza felé ment, egy fenye-gető csoport utána kiáltá:

— Lámpára Maury préposttal!

— S ha ott függnek is, — felelt boszusan — vajjon világo-sabban látnátok?

VEGYES HIREK.

— **Miniszterek kinevezése.** Br. Kemény Gábor eddigi földmiv-, ipar-, és kereskedelmi miniszter a közlekedési tárczát vette át. — helyét pedig gr. Széchenyi Pál foglalta el. Honvédelmi miniszter az elhunyt Szende Béla helyett pedig ifj. gr. Ráday Gedeon lett.

— **A közigazgatási bizottság** f. hó 11-én tartottgyű-lésében az adóhbeajtás iránti felelősséget az alvinczi balázs-falvi és verespataki j. szolgabíróra nézve f. év decz. 20-áig kiterjedőleg kimondotta.

— **Kinevezés.** Dr. Boros Gábor polgári iskolai tanító a nagy-szebeni állam főgymnásium-nál ürességbe jött tanszék-re a classikai tudomá-nyok rendes tanárává nevezetett ki. Őszintén ör-vendünk egyfelől, hogy ő e kinevezés által szép tehetsége és kiváló szorgalmának megfelelő hatás-

környert, azonban sajnálattal tölt el a tudat, hogy eltávozásával derék szerkesztőjét veszti el lapunk, melynek ő kezdettől fogva nem névleges szerkesz-tője, hanem éltető lelke vala! Legbensőbb mun-katársai: a kitartás, ügybuzgalom, részrehaj-latlanúság támogassák érdemes szerkesztőnk jövő-ben munkásságban és az ifju nemzedékben talál-jon nemes törekvése elismerő hálás közönségre.

A „Közérdek” munkatársai.

— **A szüret városunk határának alsó fordulójában** f. hó 25-én szerdán, felső fordulójában 27-én pénteken veendi kezdetét a tanács f. hó 11-én kibocsátott hirdet-ménye szerint. A mint értesültünk a rendőrség utján in-tézkedés tétetik az iránt is, hogy a tarlózás a szüret tel-jes bevégeztéig el legyen tiltva.

— **Csont Károly** nagyenyedi lakost igazságügy-miniszter ő nmitga a balázsfalvi kir. járásbíróshoz ír-noknak nevezte ki.

— **A képviselőház** ülései közül nevezetes volt a 12-iki, mikor az nyitotta meg az ülést, hogy a Petőfi-szobor talapzatára a ház koszorút fog letenni. Ezután a miniszterelnök előterjesztette a ház munkaprogramját, mely szerint az érdemleges ülések csak november 15-én kezdődhetnek, addig a delegátók és a ház bizottságai fogva dolgozni. A legelső teendők lesznek akkoron a budget, az uszortörvény, a polgári házasság kersztények és nem kersztények számára, a köztisztviselők minősíté-séről, a közdok kezeléséről stb. szóló törvényjavaslatok. A hamarosabban előterjesztendők közt lesz még az ital-mérés megváltásáról, középiskolákról, vadászatról (modo-sítás) szóló törvényjavaslat.

— **Új gyógyszerár.** Toroczkóról írják lapunknak: Ónodi Veress István, felsőbb engedély folytán, e hó 3-án gyógyszerárt nyitott Toroczkón. A megnyitás alkalmával tartott hivatalos vizsgálat mind a berendezés csinosága, mind pedig a gyógyszerek mennyisége és minőségére nézve teljes megelegedést nyilváníttta. Toroczkó pol-gársága annyival inkább örvend ezen körülménynek, mi-vel említett gyógyszerész urban társas körük egy igen kitűnő műveltségű taggal szaporodott.

— **A nagyenyedi kiegészítő takarékpénztár** üz-letforgalma szeptember hóban. Bevétel. Készpénz át-hozatal aug. hóról 1542.98. Felek betételeiből 13210.90. Kölesön visszafizetések 56300.— Kamat hátralékból 306.75. Rendes 6%-os kamatokból 967.95. Provisióból 322.65. Bekebelezési díjakból 7.10. Váltó őrlapok- és bé-lyegekből 62.97. Váltó másolatokból 12.15. — Összesen 72733.45. — **Kiadás.** Váltora adott kölesön, 64530.— Tőke visszafizetésekbe 5502.46. Tiszti fizetésekbe 90.— Felévi házbérbe 60.— Váltó őrlapok és bélyegekre 27.15 Jótékony cizlra 2.05. Irodai kellékekre 3.90. Készpénz maradvány mint egyenleg 2517.89. Összesen 72733.45. Nagy-Enyeden, 1882. szept. 30-án. Az igazgató s á g.

— **Borzalmak az egiptomi háboruban.** Egy hírlapíró, ki az angol hadsereget Ismailiától Kairóig ki-sérte, azt állítja, hogy az angol katonák a sebesült egypt-omiakat a harez után rendszeren megölték. — Ugyane hírlapíró Kairóból szept. 22-iki kelettel a következőket írja: „Janzon ur. a stockhalmi „Dagblad” szerkesztője saját szemével látta, hogy a telet-kebirí sáncokban, azoknak elfoglalása után mintegy felőrával, az egiptomi sebesülteket az angol katonák megölték. Ő maga látta, amint előtte nyolcz sebesültet keresztül löttek, egytipe-dig karddal döttek keresztül, anélkül, hogy ő e barbár-ságot megakadályozni képes lett volna. Thomeisen alez-redes, egyike azon egiptomi tiszteknek, kiket a khedive osztott be az angol táborokhoz segítőül, szintén bizonyít e mellett; ő maga több szerencsétlen sebesültnek men-tette meg az életét. Az angol tiszték, kik előtt ezt föl-emlitem, nem tagadták a dolgot legnagyobb színtel. De a kik elismerték, hogy a sebesültek legyilkolásáról szóló hírekben van igaz, azok is azt mondták, hogy ők ez ellen nem tehetnek semmit. Methuen ezredes, kinek szintén fölemlítém e kegyetlenkedést, nem tagadta ugyan, de igyekezett azt szőpitgetni, s midőn a „gyilkosság” kifeje-zést használtam, homlokát ránczolta. Kissé gunyosan je-gyezte meg, hogy katonái csak nem kérdezhettek meg minden sebesültet, hogy vajjon később fog-e rájuk löni? S ezzel a katonák a harez hevében tulmentek a ezélon e sebesülteket egyáltalán nem kímélték. Ez a magya-rázat azonban csak részben felel meg az igazságnak, mert a sebesülteket legnagyobb részét nem harezközben, de esata után ölték le.”

— **A gyöngysor.** Nem régiben egy fiatal, hölgy belép egy bécsi ékszerárns üzletébe és egy gyöngysort kinalt neki. Az ékszerész azt mondta, ő nem veheti meg, de bizományába elfogadja a gyöngyöket. Tegnapelőtt a fiatal hölgy levelet kap az ékszerésztől, hogy menjen el ** grófnéhoz a gyöngyök ügyében. A grófné a fiatal hölgy-től kérdezé, hogy jutott az ékszer birtokába és hozzá tette: „Azért kerettém önt magamhoz, mert ezt a gyöngy-sort, melyet ékszerészem nekem megvételre kinalt, egy-kor az ön tulajdonom volt. Négy év előtt lopták el tő-lem, és én nem tudtam a tolvaj nyomára akadni. Téve-dés lehetetlen, mert a kaposcs belső részébe a ezimerem van bevésvé, a mi eddig valószínűleg elkerülte önnek figyelmét.” A fiatal nőnek csakugyan sejtelve sem volt a bevéset ezimeréről. „Ha a dolog úgy van, mint a grófnó mondja — válaszolt a fiatal hölgy — akkor le kell valla-nom, hogy e gyöngyöket négy év előtt, mikor még szí-nésznő voltam, tisztelőim egyikétől, egy fiatal gróftól kap-tam ajándékba.” A fiatal nő ez állítást be is bizonyítá egy levélkével, melynek kíséretében az ajándékot kapta. A grófnó megnézte a levélkét, melynek sarkán ugyanaz a ezimer volt, mint a mely a gyöngysorra volt bevésvé. Az öreg nő idegesen megrándult és szó nélkül kifizette a gyöngysor árát.

— **Az óriási város.** Mindenki tudja, hogy London 4 millió lakosával a legnagyobb Páris 2 1/2 millióval a legszöbb város. De azt kevés ember fogja tudni, hogy Londonnak 12.000 utcája (Bécsnek 700, Budapestnek 300), 645.000 háza (míg Bécsnek 18.000, Budapestnek csak 8000) van. Az óriási város világítására 1 millió gázlámpára van szükség. A világ minden vallása számára.

1200 templom elégíti ki a hívők lelki szükségleteit. Lon-donban több katolikus lakik, mint Rómában, több zsidó mint Palestinában. Londonban évenként 100 millió má-zsa közszenre van szüksége, melynek értéke meghaladja a 2000 millió forintot. Színház 280 van benne. London nemesak a jelenkor legnagyobb városa, de ebben a teki-tetben a régi világ egyik városa sem versenyezhet vele. Rómának virágzása idején sem volt több 3 millió lako-sánál, míg az ókori híres Ninive és Babylon 2—2 millió lakost számlál.

— **Uj világítás Párisban.** Párisból írják. Nem esekély feltűnést kelt ott a Pop-féle új rendszerrel való világítás az „Eclairage-Pneumo-hydropique”. Fél annyi gáz elfogyasztásával legalább háromszoros fény áll elő, s a fény maga fehér és teljesen nyugodt. Az első próba-világítás e hónap folyamában lesz Páris egyik utcáján.

Szerkesztői üzenetek.

Sz. L. Alainez. Későn jött, e tárgyban más ezikk már szedve volt.

Cserkesz. Felfogása téves; a szerkesztőnek nem csak joga, sőt kötelessége a nem tetszőkön változtatni. Legújabb küldeménye se ad-ható változtatás nélkül.

Felelős szerkesztő: **Dr. BOROS GÁBOR.**

Kiadó-tulajdonos: **POLLÁK MÓR.**

Sz. 3136.

Árverési hirdetmény.

Nagy-Enyed város közönsége három lisztelő malmát, továbbá piaci és vásárvám szedhetési jog-gát 1883. január 1-től számítandó 3 évre árverés utján hasznosbérbe adja.

Az árverés **f. évi november hó 15-én d. e. 10 órakor** a városházánál fog megtartatni.

Kikiáltási ár egy évi bérre:

a tót utcai vagy felső malomért 2200 frt.

a középső malomért . . . . . 3250 frt.

az alsó malomért . . . . . 2500 frt.

a piaci és vásárvámért . . . . . 6200 frt.

Az árverezési feltételek a hivatalos órákban a tanácsai irodáiban megtekinthetők.

Felhivatnak a bérleni kívánók, miszerint a fennkített napon és órákban a kikiáltási ár után számítandó 10% bánatpénzzel ellátva a kifizőtt helyen vagy személyesen jelenjenek meg, vagy írásbeli zárt ajánlatukat a 10% bánatpénz mellék-lése mellett tanácsunkhoz az árverés kifizőtt ideje előtt küldjék be.

A városi tanácstól

Nagy-Enyed, 1882. október 8-án.

Kovács Gyula,
főjegyző.

Vajna Károly,
helyettes polgármester.

Van szerencsém teljes tisztelettel tu-datni, hogy a már közelgő évadra

öntött fűtő kemenczeim

megérkeztek mind hazai gyárakból, melyek a meleget bizton kiállják és **nem hasadnak el**, mivel ezen öntemények sokkal vastag-bbakk a német vagy morva öntemények-nél, — azért jobban fűtenek és melegségük tartósabb.

Előre látva a vasárak tetemes emelkedését, igyekeztem ezen árukat a szokott időnél hamar-ább beszerezni és ezáltal azon kellemes hely-zetben vagyok, hogy a gyáraknál már bekövet-kezett áremelésé daczára is önteményeim az **eddigi jutányos árban** számíthatom, sőt hogy t. vevőimnek a kemence vásárlást könnyebbit-sem, minden nálam vett öntött vasfűtőt, ha az eléggé nem melegítne vagy füstölne. **20 napi próba után** hajlandó vagyok mással kieserélni.

Mint a n.-enyedi kerületi börtön ko-sárcskötő iparág kizárólagos raktárossa aján-lom az alábbi fehér vesszőből font

KOSARAKAT

meglepo oleso árban.

U. m.: **Fehér vesszőből szilárdan font fáskosarak fedéllel, ugyanez fedél nélkül, úti börtönd alakú kosarak fedéllel és lezár-hatók, karravaló hushordó kosarak, ruhás kosarak.** — Továbbá krumpli- és gyümöl-ésös kosarak zöld vesszőből

darabja 20 kr.

Bisztritsány Lajos.

E hó 25-től kezdőleg,
2 Triör napontai használatra
70 krajczárért kapható.
Értekezhetni

Bisztritsány Lajos-nál.